

Boerendienstvolk en koejongens

De tijd, dat de boeren, die zelf geen grote wichter (kinderen) hadden, dienstvolk inhuurden, is lang voorbij, maar ik weet nog heel goed, hoe ze den derde Mei, met het eerste allernodigste aan kleren in een rode zakdoek geknupt in de huur gingen. Een paar dagen later haalden samen met de boer de kiste (kleerkoffer). Vroeger gebeurde het vaak, dat als de jongens en meisjes met twaalf jaar van school kwamen, ze dan met Mei al naar de boer gingen. De jongens als het kleine knechtje en voor mijn tijd, als koejongen of als scheper (schaapsherder) en de meisjes als kleine meid. Zelf ben ik ook met twaalf jaar naar Marinusoom gegaan, maar dit was dichtbij en bij Marinusoom en Tante Hanna was ik als kind in huis. Het was vaak zo vroeger, als er een schot vol wichter (vele kinderen) waren, dat men dan wel blij was als men een eter minder aan tafel had. Ik kan me wel voorstellen, dat al voelde men zich dan al groot dat je naar de boer ging, ze toch wel soms heimwee naar huis hadden.

Vroeger was men er over het algemeen niet zo erg teuterig mee. Ik heb vaak gehoord, dat nog veel vroeger ze met negen of tien jaar de deur al uitgingen. Dan kan ik me wel voorstellen, dat ze blij waren, als ze goadag hadden, want om de veertien dagen mocht men dan naar onze volk (naar huis). De andere zondag had men huusdag, dan moest men het allernodigste werk doen, en konden de boer en vrouw uitgaan.

Bij de boeren was het ook heel verschillend. In sommige gezinnen werd men geheel opgenomen. Er waren ook wel boeren waar ze echt als dienstvolk werden behandeld. Dit is mij meermalen door oudere personen verteld, hoe ze aan tafel nog of e schutteld werden, en het beste van het eten voor de boer en de familie was.

Maar er werd ook vaak verteld van de boer, die als hij visite had, het dienstvolk ook op de mooie keuken had genodigd, en gezegd had: "De visite geet te met (straks) wier vot (weg) en met oeleu (jullie) mak ut wark doen." In onze streek was het over het algemeen nogal gemoedelijk, maar in sommige dingen was men nauwgezet. Zo was er niet ver hiervandaan een boer, die 's zondagsavonds om tien uur langs de bedden ging, of het volk allemaal binnen was, anders ging de deur op slot, en kreeg men de volgende dag, wel goed scharmotse (een uitbrander).

Maar sommigen trokken zich hier niet veel van aan, en wisten altijd nog wel een deurtje waar ze doorkropen. Het dienstvolk moest altijd het kapotte goed (kleren) mee naar onze volk nemen, alleen de kousen, hoazen zei men vroeger altijd, deden ze zelf, ook de knechten. Ze moesten ze even tuun (stoppen) zeiden ze dan.

Als men zich verhuurd had bij een boer, kreeg men altijd een meepenning (een gulden, later rijksdaalder). Dit gold dan zo veel als contract. Als om een of andere reden, wat maar zelden voorkwam, de huur niet doorging moest men de meepenning teruggeven.

Met de kermis kreeg men van de boer karmsegeld. Als men dan een jaar bij de boer had gediend, kreeg men met Mei de koe melk, zoals men dat noemde, als men het loon kreeg waar ze een jaar voor hadden gesabbeld.

Als je hoort wat ze toen verdienden, het was vaak in een jaar nog minder als nu per dag. Vader vertelde hoe hij het laatste jaar als volslagen knecht, die alle boerenwerk verstond, honderd gulden kreeg. Maar hij mocht het niet vertellen, zoveel was het. De grote boeren hadden allemaal naast de

andere ook een paardeknecht, die altijd met de paarden moest omgaan, en natuurlijk ook wel ander werk moest verrichten.

Als in een gezin de man ontbrak, dan werd de oudste knecht boerenknecht en moest de leiding overnemen. Als een zakenman er ook nog een boerenbedrijf op na hield, wat vroeger heel vaak voorkwam, was het ook het geval. Zo ook, en dat weet ik nog heel goed, bij de Mulder van het Hoge Veld.

Vader was vroeger en ook later boerenknecht bij Holterbroek, toen Alemeuie na de dood van Berendoorn met knechten moest boeren. Daar hadden ze nog een knecht en een koejongen. Vader heeft vaak verteld, toen die jongen gekomen was had zijn Vader hem gebracht, had die gezegd: "Jan, als hij neet lusteren wil, dan sloot um mar um de hoed." Over knechten kon je hele verhalen horen vertellen. Eén was er geweest, die had de hoazen (kousen) zo vaak en zo dik bestopt, dat hij ze gewoon rechtop kon zetten.

Die hoefde dus niet zoals we vroeger vaak zongen, te zeggen:

Moeder als je kousen koopt,

koop me kousen met kuiten,

de jongens roepen me spillebeen na,

zijn dat geen loze guiten.

Grootvader (Marsman) had vroeger Holterbroeks knechten graag een beetje geplaagd. Hij kon het niet laten als hij bij Holterbroek kwam, om stilletjes de knechten wat in de klomp te stoppen, een pruimpje tabak of iets anders.

Ook hadden ze een knecht gehad die graag stroopte, en die was op een zondag bij ons geweest met het geweer. Grootvader had van te voren een opgestopt hazenvel in de weide voor de boavendure gelegd, precies of die zo in het leger zat. Grootvader die bij het vuur zat, keek als toevallig naar buiten, en zei: "Het is net of doar een haze ligt." De Preuster een en al actie zei: "Joa vaste doar ligt er ene." Voorzichtig naar buiten en hij brandt er op los. De haas bleef natuurlijk wel liggen. Wat de Preuster gezegd had, heb ik niet gehoord.

Er was eens een boer geweest die een knecht had gehad die een beetje lui was, en op een keer had hij aan de boer gevraagd, of die hem even het hoar kon snien. Vroeger knipten de mannen elkaar de haren met de schaar, kappers waren er nog niet. Toen de boer het haar voor de helft geknipt had, had hij terloops gevraagd, of de knecht al een kruiwagen vol gras had opgehaald. Neen, dat had hij nog niet. "Nou," zei de boer, "dan eerst gras halen, anders snie ik oe hoar ok neet wieder." Het toen was het maar even of er kwam een kruiwagen vol gras, het zwoeken op de kruwage.

Ja, de boerenknechten en meiden moesten er vroeger heel wat afsappelen, maar van eten en drinken was het er meestal beter als thuis, want de boeren slachtten 's winters altijd een beste vette koe, en dan kregen ze 's middags een flink stuksken in de linker voest, zoals ze altijd zeiden.

Maar ze moesten ook flink de leese oplezen (werken) vooral als ze 's zomers van 's morgens vroeg af al aan de gruszeisen (grasmaaien) stonden, en dan later in de Sunt Joapik hele dagen op die grote kampen stonden rogge te maaien, vaak in de blote onderbokse. De meiden vast niet minder, als ze twee maaiers moesten bijhouden met het garven opbinden tot 's avonds in het donker. 's Winters moesten bij goed weer de knechten hele dagen rieve ofzetten (rijzen bossen maken), want de boeren hadden toen heel wat hakhout nodig.

In die tijd hadden ook nogal wat boeren weeskinderen, die door de voogdijraad daar waren uitbesteed. Vaak troffen ze heel goede pleegouders, zoals bij ons een geval in de buurt, maar ook hoorde je weleens van sommigen die het niet zo troffen. Dan waren het bleute (stakkers) die al vroeg moesten aanpakken, en heel sterk onder de doem (duim) werden gehouden.

Wat is het leven nu in dit alles veranderd. Wat hebben de jongelui nu een vrije tijd voor feesten en uitgaan. Al was het vroeger ook lang niet altijd goed, of het nu zoveel beter is, dat is nog de vraag.